

ДУЙНЕЙ ФАРНА ДЕМА ЗАНКИ ФАРНА БЕРЕ 'НЦЕ!..

БЕГИЗАТИ Чермен (1898-1938), финсæг, публицист: «Тингун къубулойни-тæй толуй размæ цард... Иссугъдæй цард. Ка си басодздæнæй? Кæд æзнаг – уæд уомæй фунук дæр нæбал байзайдзæнæй. Кæд мах, – уæд нæ-уæггæй райгурдзинан царди цæхæри... Нæ цард нæхе барнæ гъæуама уа!.. Нæ тог ибæл никкалдан!..»

Цæун райдæдта 1993 анзи мартый

0+

Дигорæ

№2 (874) 2023 анзи 21 январь – æнсури мæйæ

Аргъ 1 туман

АХСИАГ ГЪУДДАГ

НА АДАМИ УОДВАРНИ ХÆЗНАТÆ БАГЪÆУАЙ КАНУНИ СÆРБÆЛТАУ

Цæгат Иристони 2023 анз нимад æрцæудзæнæй «Нарти» Анзбæл. Уой туххæй Указ бафинста нæ республики Сæргълæууæг **Сергей Меньяло**.

Уоми куд загъд æй, уотемæй анзи дæргъи уæлдай бундоронæй арæст æрцæуонцæ аллихузон мадзæлттæ нæ республики адæмон аййевадæ æма этнокультурон берæвæрсугдзийнадæ багъæуай æма паряхат кæнуни нисанеуæгæй.

Уой фæдбæл дзоргæй республики разамонæг загъта:

– Нæ адæмæн ес хъæбæр гъæздуг недзамайнаг истори, бустæги цæмæдесаг рæсугъд æма арфмедесгун адæмон исфæлдистадæ. Уомæ гæсгæ ба аци анз «Нарти» номбæл арæст ке цæуй, уой туххæй унаффæ хумæтæги хаст не 'рцудæй – æ нисан æй нæ культурон-историон бундайради гъæздугдзийнадтæ, нæ национ хехуздзийнадæ багъæуай кæнун.

Республики Сæргълæууæги бардзурдмæ гæсгæ арæст æрцудæй сæрмагонд организацион комитет, уой иуонтæ хæстæгдæр рæстæгмæ гъæуама исаразонцæ æма исфедар кæнонцæ сæйрагдæр мадзæлтти пълан, уæдта байархайуонцæ, цæмæй нисангонд гъуддæгутæ еугурæйдæр афойнадæбæл æма тæккæ хуæздæр хузи æнхæстгонд æрцæуонцæ.

Укази куд загъд ес, уотемæй районти, уæдта сахар Дзæуæгигъæуи бунæттон хунаффæйади оргæнти ихæс æй, ци мадзæлттæ нисангонд æрцæудзæнæй, уони гъæугæ хузи исæнхæст кæнунбæл æновудæй байархайун.

Иннæ анз нæ республикæн уæлдай цитгъйнаг исуодзæнæй – Цæгат Иристони автономибæл исæнхæст уодзæнæй сæдæ анзи. Зундгонд куд æй, уотемæй 1924 анзи 7 июли ССР Цæдеси Еугурцæдесон Централон æнхæсткоми унаффæй арæст æрцудæй Цæгат Иристони автономон облæст, 1936 анзи ба декабри Цæгат Иристон иссæй автономон советон социалистон республикæ.

Нæ еугурадæмон юбилей цитгинæй исбæрæг кæнунмæ рагацау бацæттæ кæнуни фæдбæл райдæдта бæлвурд архайд. Уой туххæй æрмæг кæсетæ 2-æг фарсбæл.

ИМИСÆН. ПОЭТ ДЕМА АХСÆНАДОН АРХАЙÆГ ХОСТИХЪОТИ ЗИНИ РАЙГУРДБÆЛ ИСÆНХÆСТ АЙ 85 АНЗИ

«НАМУСÆН НИВОНД АДТÆЙ МÆ ЦАРД...»

А зæнхæбæл ни алкæмæндæр бæлвурд нисанеуæг ес. Уой фæдбæл Хостихъоти Зинæ кæддæр е 'мдзæвгитæй еуеми уотæ финста:

*Æз – сылгоймаг, цардаразæг фарн дæн,
Кувут, лæгтæ, ууылдæр мæнæн.
Æз бæллиц дæн, дидинæджы тау дæн.
Æз цъæх уалдзæг, цины зарæг дæн.
Æз æфсарм дæн нуазæн дæн уæ къухы,
Æз хæдзары – мин бæркады фынг.*

*Æз æдзухдæр – уе 'мдзу царды дугъы.
Фарн – мæ дзырд, ныххуыссын кæны зынг.
Сисут, лæгтæ, баназут мæ кадæн,
Æз уæ раттæг, уе 'стыр мæт, уæ хур.
Æз уæ къухы бахъуаджы бон кард дæн,
Æз уæ фидæн – уе 'нхæлцау бындур.*

Уотæ зæгъуни барæ ба Хостихъоти Зинæ æхемæ хумæтæги нæ райста. Æ исфæлди-стадон дзурдæй адæми хæццæ куд дзубанди кодта, цæргæ дæр уотæ кодта – рæстзæрдæй, Фидибæстæ æма æ адæми сæрбæлтау уодуæлдайæй хъазауат кæнгæй...

*Мæ ном ма мысынц аргъæутты зæххыл,
Æз та кæддæр алан уыдтæн, фæдисон,*

*Кæддæриддæр фыццаг уыдтæн бæхыл
Тыхæвзарæн бон. Хастой мæ æмбисонд.
Мæ намысæн нывонд уыди мæ уд,
Сæргæхцытæй уæлахизы сæн нуæзтон...*

Æма Хостихъоти Ахмæти кизгæ Зинæ кæд не 'хсæн нæбал æй, уæддæр ни æ рохс ном дæр æма æ агъазиу хъиамæттæ фæлтæрæй-фæлтæрмæ нæ дзиллæй иронх нæ уодзæнæнцæ. Абони ба 'й имисæн уомæ гæсгæ, æма æвгъуд анзи 31 декабри æ райгурдбæл исæнхæст æй фондз æма цуппаринсæй анзи (1937-1995). Æма уой фæдбæл æрмæгутæ кæсетæ 6-7-æг фæрстæбæл.

АРФИАГ НИСАНТÆ

ГЪÆУТИ ЦÆРГУТИ УОДÆНЦОЙНАН

Нæ бæсти идарддæр æнхæстгонд цæуй адæми цæргæн рауæнтæмæ æрдзон газ артагæн бауадзун программæ.

Цæгат Иристони æрдзон артагæй пайда кæнунцæ цæргутæн сæ 97 проценти. Уой хæццæ ба ма ес, газ æнæмæнгæ кумæ бауадзун гъæуй, уæхæн рауæнтæ – етæ æнцæ идæрддзæф цæргæнбунаеттæ, уæлдайдæр ба хуæнхбæсти. Уонæми цæргутæн газуадзунади социалон программæ хъæбæр ахсгаг æй. Уомæ гæсгæ ба, е куд æнхæстгонд цæуй, уомæ еудадзугон цæстдæрд цæуй: алли къæпхæнти депутаттæй арæст сæрмагонд къуæрттæ бабæрæг кæнунцæ, еци программæмæ ци гъæутæ хаунцæ, уони æма исбæлвурд кæнунцæ уавæр.

Уæ зæрдæбæл уин æрлæуун кæндзинан: 2021 анзи Уæрæсей Федераций Президент **Владимир Путин** парти «Еугонд Уæрæсе»-й фракций хъæппæресмæ гæсгæ бафинста закон адæми цæргæн бунаеттæмæ газ лæвар бауадзун туххæй.

Æма уæдæй абони уæнгæ уоми нисангонд мадзæлттæ æнæгъæнæйдæр исæнхæст кæнунбæл еудадзугон куст цæуй, куд еугур региони, уотæ Цæгат Иристони дæр. Социалон газуадзунади равгитæй испайда кæнун ке зæрди ес, уони бон æй курдиадæ бадаеттун портал Госуслуги æма МФЦ-йи хайæдтæмæ, «Гаспром межрегионгаз» æма газуадзунади оператори сайттæй. Парти «Еугонд Уæрæсе» фæндæ бахаста социалон газуадзунади рæстæг льготниктæн агъази мадзæлттæ фæуурухдæр кæнун æма сæ æнæгъæнæ бæстæбæл рапаряхат кæнун, уæдта хецæн къуæртти граждæнтæн ефтонггæртти æргътæ фæмминкыйдæр кæнун.

Маддæлон капитал 11 процентей бæрцæ Уæрæсей 1 февралæй фæстæмæ фæффулдæр уодзæнæй. Æма фиццаг сувæллони туххæй фæддон исуодзæнæй 587 мин сом, дуккаг сувæллони туххæй ба – 775,6 мин сомемæ хæстæг. Иннæ мæйæй фæстæмæ фæффулдæр уодзæнæнцæ социалон агъази иннæ гæнæнтæ дæр (етæ ба æнцæ 40).

ÆНÆНЭЗДЗИЙНАДÆ

Национ проект «Æнæнæздзийнадæ»-мæ гæсгæ нисангонд мадзæлттæ гъæугæ хузи исæнхæст кæнунæн Цæгат Иристон райста 500 миллион сом. Еци фæрæзнитæ харзгонд цæудзæнæнцæ медицинон косæндæнттæ исцалцæг кæнун æма син гъæугæ ефтонггæртæ балхæнунæн. Зæгъæн, аци анз бавналдзæнæнцæ Беслæни тагд медицинон агъази станцæ аразунмæ, уæдта райони поликлиникæ цалцæг кæнунмæ, бундоронæй исцалцæг кæндзæнæнцæ цалдæр гъæуеми (Мæздæги райони Виноградныйи æма Притеречныйи, Горæтгæрони райони Ногири) амбулаторитæ. Архайд уобæл цæуй, цæмæй куд устур цæрæн рауæнти, уотæ сауæнгæ идæрддзæф гъæути дæр адæмæн равгитæ уа гъæугæ медицинон агъаз райсунæн.

АХУРАДÆ

Куд æнæгъæнæ Уæрæсей, уотæ мах республики астæуккаг ахургæнæндæнтти дæр фæззиндзæнæй нæуæгдзийнадæ – алли скъолай директорæн дæр си фæззиндзæнæй унаффæгæнæг, кæций ихæс уодзæнæй ахургæнæги, скъоладзауи æма нийергути 'хсæн бастдзийнадæ фæдар кæнун, цæмæй скъоладзау æ рæстæг пайдагунæй харз кæна, цæмæй ахури гъуддаги хæццæ ма ин цæмæдесаг уа æхсæнадон царди архайун дæр, æма уоми дæр фескъуæлхунмæ разæнгардæй куд тундза. Аци проекти нерæнгæбал архайдзæнæй 130 скъолай, кæцитими уæхæн унаффæгæнгутæ косун райдайдзæнæнцæ аци анз сентябри. Сæ мизд ба уодзæнæй 30 мин сом, фæрæзнитæ дехгонд цæудзæнæй, куд бунæттон, уотæ федералон бюджетæй дæр.

АМАЛГЪОНАДÆ

Экономикон райрæзти министрадæ куд фегъосун кодта, уотемæй фарæ амалгъонадæй архайæг æма хуæдбарæй косгутæй æвддæс райстонцæ паддзахадон агъаз. Алли амалгъон дæр æ гъуддаг исаразунæн райста 250 мин сомемæй ба 300 мин сомей уæнгæ. Сæ проекттæ ба баст æнцæ медæггаг туризми, хомæгкустгæнæг кустади, хуæнхон æма æндæр зинбацæуæн рауæнти куститæ аразуни хæццæ. Гранттæ райсуни конкурс арæст æрцудæй æхсæзæймаг хатт, æма кæд 2017 анзи уоми архайунмæ лæвæрд æрцудæй 30 курдиати, уæд фарæ ба – 90. Аци гъуддагæн фæстауæрзон фондæй радехгонд фæрæзнитæ, гуылæггагæн, еугурей фагæ не 'ссæнцæ. Æма нур архайд цæуй, цæмæй фæрæзнитæ фулдæр дехгонд æрцæуа.

ХУАРЗ ХАБАР – ЗÆРДИРОКС

Президентон грантти Фонди аци анзи фиццаг конкурси хатдзæгтæмæ гæсгæ Цæгат Иристон райста 2,8 миллион сом. Аци гранттæ райсуни туххæй дуккаг конкурси архайунмæ курдидæттæ ист цæудзæнæнцæ 1 февралæй фæстæмæ.

***

Цæгатиристойнаг финсугути киунугутæ (2,5 мин) равистонцæ нæ республики скъолайразмæ ахурадон кустуæттæмæ, уæдта Алайнаг гимназимæ. Аци киунугутæ амалгонд æрцудæнцæ паддзахадон программæ Цæгат Иристони ахуради райрæст 2020-2026 æнзти»-йи дæлпрограммæ «Маддæлон æвзаги райрæст»-мæ гæсгæ.

***

Дзæуæгигъæуи арæст æрцæудзæнæй Хæдзарæ-интернат рацæргæ адæймæгутæ æма инвалидтæн. Арæзтадæбæл, рагацау нимадмæ гæсгæ, харзгонд æрцæудзæнæй еу миллиард сом. Куститæ ба куд гъавунцæ, уотемæй райдайдзæнæнцæ 2024 анзи.

***

Цæгат Иристон гъæуонхæдзардон кустуæтти техникон ефтонгдзийнадæй 2022 анзи зингæ фæххуæздæр æй – 748 миллион сомей аргъ исамал кодтонцæ 131 хузи гъæуонхæдзардон техникæ æма ефтонггæртæ.

***

Цæгат Иристони идарддæр цæуй куст берæфатерон цæрæн хæдзæртти цалцæг кæнуни туххæй сæрмагонд программæ. Нерæнгæ бал цалцæггонд æрцудæнцæ 25 уæхæн хæдзари (уобæл харзгонд æрцудæй 103 миллион сом). Нуртæккæ цалцæггæнæн куститæ цæунцæ еума 25 хæдзарæми, уомæн дехгонд æрцудæй 166 миллион сом. Куд нисангонд цæуй, уотемæй ба аци анз гъæуама цалцæггонд æрцæуонцæ 50 хæдзари.

***

Евгъуд анзи нæ республики цæрануæтти арæзтади ихæслæвæрд æнхæстгонд æрцудæй уæлдайгунтæй – арæст нæмæ æрцудæй 340 мин квадратон метри (нисангонд ба адтæй 320 квадратон метри). Уонæй 210 мин квадратон метри æнцæ хецæн цæрануæттæ, 130 ба – берæфатерон хæдзæрттæ.

***

Евгъуд анзи Дигорай аразун байдæдтонцæ культурон райрæзти Центр. Уодзæнæй си 400-бунатон концертон зал, кæци ефтонгонд уодзæнæй нурикон техникон фæрæзнитæй. Аци культурон артдзæстæ гъæуама косун райдайа аци анзи кæрони.

НÆ ЦИЙНАГ БÆРÆГБОН ИСФЕДАУДЗÆНÆЙ ЦИТГИН МАДЗÆЛТТÆЙ

Цæгат Иристони Республикæ (Цæгат Иристони Советон Социалистон Автономон Республикæ) искондбæл тагд рæстæги 100 анзи ке исæнхæст уодзæнæй, уобæл æрдзубанди кæнуни туххæй Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Хецауади Сæрдар Дзанайти Барис искодта сæрмагонд æмбурд. Архайдтонцæ си министрæ, районти разамонгутæ, Дзæуæгигъæуи сæргълæугутæ.

Æмбурд игон кæнгæй, Дзанайи-фурт куд байамудта, уотемæй аци цау бæрæг кæндзæнæнцæ федералон æмвæзади дæр. Указ бафинста Уæрæсей Федераций Президент Владимир Путин.

– Юбилейи ахедундзийнадæ бæрзонд æй, æ искæнуни пъланмæ бахастан 15 пункти, фарæй нурмæ сæбæл архайæн. Зæгъæн, сувæллæнтти исфæлдистади республикон Галауани нæуæгæй райарæст цæуй, е æй культурон бунти объект. Мадта Алагери дæр Музей-парки комплекс цалцæггонд цæуй. Еугур нисантæ дæр гъæуама хуæргъæдæй искæнæн, – загъта Хецауади Сæрдар.

Ахурадæ æма науки министр Алибегти Эллæ куд байамудта, уотемæй, цалинмæ сувæллæнтти исфæлдистади республикон Галауан цалцæг кæнунцæ, уæдмæ сабийтæ аллихузон косæндæнтти сæ рæстæг пайдай хæццæ æрветунцæ. Нæуæгтонд объект гъæуама аци анз фæззæги исцæттæ уа. Бакæнунаг гъуддæгуги 'хсæн ес Æрæдони историй, культурæ æма ахуради музей дæр.

Культури министр Галазти Эдуард куд радзурдта, уотемæй, культурон-дзиллон мадзæлттæ искæнунмæ сæхе цæттæ кæнунцæ. Республикæй ци кадгин гъуддæгугæ уодзæнæй, уонæй уæлдай Цæгат Иристони культури Бонтæ искæндзæнæнцæ Мæскуй. Сæйраг сахари парахат фæзти сæ арæхстдзийнадæ равдесдзæнæнцæ Иристони хуæздæр коллективтæ, культурон-историон фæсæвæдон форум си уодзæнæй.

Уоми рæнгæмæ рахæсдзæнæнцæ

ирон адæми разæгди минæвæртти царди хабæрттæ. Искæндзæнæнцæ сувенирти равдист, республикæ кустуæтти продукци райвæрдзæнæнцæ национ нисантæ æма юбилейон символика хæццæ. Еци бонмæ рауаддзæнæнцæ юбилейон æвзæстæ æхца «Республикæ Цæгат Иристон-Аланий исконди 100 анзи».

Мухур æма дзиллон коммуникаци Комитети сæрдар Фидарати Юрий куд радзурдта, уотемæй юбилейи кадæн еугур хабæрттæ дæр рæнгæмæ хæсдзæнæнцæ. Социалон хузи «Вконтакте», «Телеграмм»-и исаразтонцæ аккаунттæ Цæгат Иристони исконди 100 анзей кадæн. Финсунцæ Иристони историй, æ разамонгути, е 'нтæстдзийнæдти, æ культурон традицити, ахсгигæ цаути туххæй. Бæрæгбони символикабæл куст кæронмæ æрхæрттæй, е ахсгигæй багъæудзæнæй. Еугур листæг фæззæлæнтæ дæр цæттæ 'нцæ.

Хецауади Сæрдар куд фæббæрæг кодта, уотемæй бæрæгбонмæ уоййасæ рæстæг нæбал байзадæй, республикон Хецауадæ æма иннæ бæрзонд адæймæгугæбæл хуæнон бакосуни ихæстæ æвæрун.

– Гъæуама еугур мадзæлттæ дæр искæнæн бæрзонд æмвæзади, Цæгат Иристони алли цæрæн бунатбæл дæр рахъæртæн. Гъæуама алли район дæр исцæттæ кæна кади мадзæлтти пълан. Уæрæсей ирон диаспоритæ дæр гъæуама еци гъуддæгуги архайуонцæ. Республикæ разамонæг Сергей Меньяло уæхæн ихæс нæ размæ исæвæрдта, – загъта Дзанай-фурт.

Бæрæгбони мадзæлтти фæлгæти гъæуама Иристони историй, æ паддзахадæдзийнадæ фæдар кæнуни, æ историон адæймæгуги туххæй киунугутæ дуйней рохс фæууинонцæ. Цæгат Иристони исконди 100 анзей кадæн равдиститæ, документалон киноивитæ цæттæ кæнуни национ телеуинунадæ «Осетия-Иристон».

Республикæ Цæгат-Иристон Аланий Сæргълæууæги æма Хецауади пресс-службæ

ÆХЦÆУÆН ХАБАР

ТУГЪДИ ХЪЗАУАТОНТÆН СÆ ЕУГУРЕЙ ХЪИАМÆТТÆ ДÆР ГЪÆУАМА НИМАД УОНЦÆ!..

Мæскуйæй нæмæ исигъустæй æхцæуæн хабар: Паддзахадон Думæмæ хаст æрцудæй нæуæг закъони проект Устур Фидибæстон тугъди архайгутæн Уæлахези бонмæ алли анз дæр 75 мин сом æхца федуни туххæй.

Аци агъаз лæвæрд цæудзæнæй Устур Фидибæстон тугъди инвалидтæн, реубæлдаргæ нисан «Ленингради блокади цæрæг» æма «Севастополи æртурусти цæрæг» кæмæ ес, еци архайгутæн æма, Устур Фидибæстон тугъди рæстæг тугъди будури æ цардæмбал кæмæн фæммард æй, еци æфсæддон службæгæнуги седзæргæс силгоймæгтæн.

Ку зæгъæн, аци хабар æхцæуæн æй, фал уой хæццæ ба ма уой дæр зæгъуинаг ан, æма кæдæй ардæмæ цæуй дзубанди, цæмæй паддзахди 'рдигæй агъазгонд цæуа, тугъд æ уæззау гъæдгитæ ке карнæбæл ниуагъта æма абони «тугъдон сабийтæ» ке хонæн, уонæн дæр. Еци гъуддаг æнæмæнгæ исаразуйнаг ке æй, уобæл кæдæй æма кæдæй ардæмæ цæуй дзубанди, фал æ исæнхæст кæнунбæл ба æгириддæр неци арæст цæуй. Е хъæбæр æнæраст гъуддаг æй, уомæн æма «тугъдон сабийти» банимайунæн æ ахедундзийнадæ айдагъ æхцатæй нимагъæ нæй, фал ма уомæн ес агъазиу гъомбæладон нисануæг дæр. Тугъди рæстæги уæззауæй-уæззаудæр уодуæлдайæй ка фæхъхъиамæт кодта Уæлахези сæрбæлтау, еци кæстæртæн Фидибæстæ аккаг хузи ку кадæ кæна æма уой абони кæстæртæ ку уинонцæ, уæд, баруагæс уи уæд, берæ лæдæрдæрæй ниссагъæс кæндзæнæнцæ, сæ цардвæндаг син ци хузи аразгæ æй, Райгурæн бæсти рази цæмæй ихæсгин æнцæ, уобæл.

Æма, гæрр, уой нæ лæдæрунцæ гъуддаг кæмæй аразгæ 'й, етæ?!.. Уæдта еци «тугъди сабийтæ» уотæ берæ дæр ку нæбал æнцæ æма уони барæвдауни туххæй уоййасæбæл берæ æхцатæ дæр ку нæбал багъæудзæнæй...

Аци фарстабæл дзубанди бæргæ рагæй цæуй, фал гъæугæ хузи ба нерæнгæ лухгонд нæма 'рцудæй, алли рæуæнттæй фæстæтæрæгонд цæуй. Кæдмæ?..

Зундгонд композитор, Уæрæсей аййæвæдти æскъуæлхт архайæг, Цæгат Иристони Хетæгкати Къостай номбæл Паддзахадон премий лауреат Плити Сослани фурт Христофори райгурдбæл 20 январь исæнхæст æй сæдæ анзи (1923-1992).

НÆ РЕПУБЛИКИ СÆРГЪЛÆУУÆГИ ПРЕМИ ХУÆЗДÆР ЖУРНАЛИСТОН КУСТИТИ ФÆДБÆЛ

ХУÆЗДÆРТÆН – БÆРЗОНД ХУÆРЗЕУГУТÆ

Зундгонд куд æй, уотемæй 2022 анз Уæрæсей нимад адтæй нæ бæсти цæрæг адæмхæттити культурæ ама адæмон исфæлдистади Анзбæл. Уой нимайгæй, газет «Дигорæ»-йи ис-фæлдистадон анзи райдайæнæй фæстæмæ уагд цудæй уæлæнхæ-сæн сæрмагонд уæлæфтахуæн «Цар-ди айдæнæ». Уоми (аст фарсæбæл) бакæсæн адтæй аллихузон æрмæ-гутæ нæ национ культури ама адæ-мон исфæлдистади агъазиаудæр фарстат, уонæми æскъуæлхтдæр архайгути туххæй. Нæ еци æргъу-дидзийнадæ хъæбæр фæццудæй нæ газеткæсугти зæрдæмæ, беретæ нин арфæ кодтонцæ. Æнæргъудийæй нæ байзадæй нæ республику разамунди 'рдигæй дæр – еци мадзал исараз-гутæ Гæтийти Светланæ, Гибизти Риагинæ ама Джюти Дианæн ак-кагонд æрцудæй Цæгат Иристони Сæргълæууæги сæрмагонд преми 2022 анзи хуæздæр журналистон ар-хайди туххæй. Уæхæн премитæй ма хуарзæнхæгонд æрцудæнцæ æндæр дзиллон хабархæссæг фæрæзнити журналисттæ дæр. Лæвæрд ба син æрцудæнцæ, Уæрæсейаг мухури Бони (13 январь) кадæн Национ му-зейи арæст ка 'рцудæй, еци цитгин мадзали рæстæг.

Журналисттæн сæ профессио-налон бæрæгбони фæдбæл зæрди-агæй райарфæ кодта Цæгат Иристо-ни Сæргълæууæг Сергей Меняйло. Æ радзубандий куд загъта, уотемæй рагæйдæр ама абони дæр дзиллон хабархæссæг фæрæзнитæ æхсæна-дон царди æнцæ вазуггин къабазæ. Агъазиау ама бæрзонд ихæстæ сæ-бæл æвæрд ке ес, уой бæлвурдæй ке лæдæрунцæ ама сæ цæсгонги-нæй æнхæст кæнунбæл ке архай-унцæ, уомæн мах нæхуæдтæ æвде-сæн ан.

– Устур ахедундзийнадæ ес, аби-ни мухури фæрæзнити ка косуй, уони архайдæн, – загъта Сергей Меняйло. – Бæрзондæй архайунаг сæ равзурст дæсниади ама ци гъуддагбæл лæуд æнцæ, е æй, æнæмæнгæ, нæ респу-блики хуæрзамондæн. Æргомзæр-дæй мæ бон æй уотæ зæгъун, ама уи алкæдæр æ кусту медæгæ фæнзуйнаг ке 'й. Уæ агъазиау ама хъазауатон куст уотæ æнтæстгинæй ке æнхæст кæнетæ, уомæй мин уæлдай æхцæу-æн æй сумахæн уæ профессионалон бæрæгбони фæдбæл зæрдиагæй арфæ кæнун. Мæ зæрдæ уин зæгъуй æнтæстдзийнадæтæ ама уæлахæзтæ, æнæнездзийнадæ ама амонд.

Куд зонæн, уотемæй республи-

ки Сæргълæууæги премий фæдбæл конкурс арæст цæуй алли анз дæр. Ка си фæййархайуй, уони куститæмæ ба лæмбунæг æркæсуй сæрмагонд къа-мис ама си равзаруй сæ хуæздæрти. Премии лæвæрд ба фæццæуй цалдæр номинациеми. Аци анз мах редакций косугтæй уæлдай ма аллихузон номи-нацити хуарзæнхæгонд æрцудæнцæ аллихузон газеттæ, телеуинунадæ ама радиой косæг журналисттæ **Хе-тæгкати Зæлинæ, Æлборти Али-сæ, Джиккайи Заремæ, Къæбисти Анна, Хъесати Элина, Моргуати Ладæ, Плити Динæ, Зухъуати Жан-на, Бедойти Зæлинæ, Юлия Фила-това, Махъоти Мæдинæ, Хуасдзау-ти Алина** ама иннетæ.

Майдан «Иристони намусæн» лæвæрд æрцудæй телерадиокомпани «Мир»-и оператор **Себетти Ала-нæн.**

Республикæ Цæгат Иристон-Ала-ний æскъуæлхт журналист иссæй **Уилибиати Чермен;** нæ республику Сæргълæууæги Арфи финстæг ба райстонцæ **Хъантемурати Станис-лав** ама **Æгкацати Тамарæ.**

Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Кади гæгъæди лæвæрд æр-цудæй **Александр Ларионов** ама **Кейван Наджавкулиев-Даригийæн.**

ЗУНДГИН ЗАГЪДМÆ МА ИГЪОСÆГ КУ УИДÆ!..

Дзиллон хабархæссæг фæрæзнитæ ку фæззинд-тæнцæ, еци недзамантæй нури уæнгæ алли æхсæна-ди дæр ахæссунцæ зингæ бунат, дзилли зундирахаст-бæл сæ ахедундзийнадæ æй агъазиау. Уой хæццæ ба уой дæр зæгъун гъæуй ама алли æхсæнади дæр, цардарæст си ци хузи уа, уомæ гæсгæ сæмæ фæу-уй цæстдæрд. Уой фæдбæл æрхæсдзинан цалдæр дæнцæни, кæцити сæ медесмæ гæсгæ рабарун æн-гъезуй нæ нуриккон цардиуаги хæццæ дæр.

Пруссий къарол Фридрих Дуккагæн (къарол ба адтæй 1740-1786 æнзти) паддзахади сæйраг сахар Потсдами ци галауан ад-тæй, уой размæ фæзи, дан, кæд-дæр æрæмбурд æй берæ-берæ адæм ама хъæбæр дзансахъ кодтонцæ. Къарол æ фæсдзæу-ин афицери фервиста, цæмæй базона, цæй фæдбæл æй еци æстуф. Еуцæй-бæрцæдæр рæстæги фæсте е фæздахтæй ама куд фегъосун кодта, уотемæй къаролбæл кадæр карздзурд памфлет ниффинста ама 'й галауани фарсбæл, исæвналунмæ имæ исхъæртæн куд нæ уа, уоййасæбæл бæрзонд рауæни ниййауигъта. Уомæ гæсгæ ба адæм æмбурдтæ кæнунцæ, еци цъифкалæн финстæг бакæсуни зæрдтæй. Еци хабар рахæнгæй, афицер загъта, гъома, галауани гъæуайгæнгутæн фегъосун кодтонцæ ама адæми дзугур æвæстеуатæй фæххæлеу кæндзæнæнцæ.

– Уæхæнæй æгириддæр неци гъæуй кæнун, – бардзурд ин равардта къарол. – Уой бæсти син байхæс кæнетæ, еци гæгъæди рафтаун ама 'й ниллæгдæр ниййауиндзун, цæмæй ке фæндуй, уони бон æй уа æнæгъигæдардæй кæсун.

***

Нури бæрзонди бадæг хæцауæггæнгутæй ба беретæ уайдæфтæн, цийфæнди бунати ку уонцæ, уæддæр бустæги æнæбухсон æнцæ. Æма, зæгъæн, еци къароли уавæри, етæ æндæр хузи бакæниуонцæ: æфхуæрæн гæгъæди рандæ кæнун кæниуонцæ, æ бунати ба ин æ ниффинсæ-ги æрауиндзун кæниуонцæ.

Номдзуд уруссаг финсæг Александр Куприн Одесси ку цар-дæй, уæд еу бунæттон репортер исфæндæ кодта интервью си райсун ама 'й бафарста, æ хæц-цæ радзубанди кæнунмæ кæми фембæлун æнгъезуй. Куприн лæмбунæг æркæститæ кодта ре-портермæ ама ин загъта:

– Æрбацо, табуафси, исон Централон абана-тæмæ, æвдæймаг сахатти æрдæгæй фæстæдæр нæ. Гъеуоми фембæлдзинан ама алцæбæлдæр радзубанди кæндзинн.

Иннæ бон изæрæй, бæгънæгæй репортери комкоммæ бадгæй, Куприн ин бæлвурдæй раггом кодта æ литературон цæстингас ама исонибонмæ æ нисантæ.

– Уæддæр дæ сæри кутемæй фæззиндтæй уæхæн æнахур фæндæ – абанай интервью дæт-тун? – бафарста Куприни е 'рдхуæрдтæй еу.

– Цæмæн æнахур – ниххутæй Куприн. – Еци репортерæн æ гъостæ ама æ къохти нихтæ уой-йасæбæл цъумур адтæнцæ, ама испайда кæнун гъудæй æстæн уавæрæй, æ цумуртæй æй искæд-зос кæнунæн...

***

Номдзуд финсæг репортери æ бауæри цъу-мурдзийнадæй искæдзос кæнунæн мадзал бæргæ иссирдта, фал мæнæ нури, уодигъæдæй цъумур «репортерти» илгъæгдзийнæдти цъумуртæй ба кутемæй фæййерæзæн? Цæмæй ни, рæстзæр-дæ дзиллæй ма гириз кæнонцæ, нæ цардиуагæй нин хъабайдонæ ма аразонцæ, нæ кæстæрти зундирахаст ма усхъуммитæ кæнонцæ...

АДÆМИ ЦÆСТÆ УИНАГÆДÆР ÆЙ!..

РАСТ ЛÆГ Æ РÆСТДЗИЙНАДÆН ИСÆФУНÆЙ НÆ ТÆРСУЙ!..

Нури доги хабархæссæг фæ-рæзнитæ уоййасæбæл берæ ис-сæнцæ, ама сæ еугурæбæл еу адæймаг хъæртæ дæр нæ ра-кæндзæнæй. Æма ни алкæдæр, æвæдзи, уонæй айдагъдæр кæци-дæртæй пайда кæнуй. Кæцæй ба-зонетæ хабæрттæ, зæгъгæ, дзил-лон цæстингас бæлвурдгæнæг Еугуруæрæсеуон центри æртасгу-тæ уæрæсейæгтæй ке бафарстон-цæ, уони дзуæппитæ рауадæнцæ мæнæ ауæхæн (проценттæй ни-майгæй):

Централон телеуинунадæй 47%
Социалон хизæгтæй ама блогтæй 42%
Адæми хæццæ дзубандитæй 40%
Интернети сайттæй 36%
Бунæттон телеуинунадæй 31%
Централон мухурæй 20%
Бунæттон мухурæй 20%
Централон радиойæй 14%
Бунæттон радиойæй 12%

Ирон къæлиндар

ТЪÆНДЖЫ МÆЙ (ЯНВАР)

Ног азы бæрæгбон – 1 бон – хуыцаубоны
Цыппурс (ирон нымадмæ гæсгæ) – 5 бон – цыппæрæмы
Цыппурс (чырыстон динмæ гæсгæ) – 7 бон – сабаты
Бынаты бардуаджы æхсæв – 10 бон – дыццæджы изæрæй
Ног бон (ирон нымадмæ гæсгæ) – 12 бон – цыппæрæмы
Зæронд Ног азы бæрæгбон – 13-14 – бонты майрæмбон изæрæй
Ног мæрдтæн Æртгæнæнтæ – 14 бон – сабаты райсомæй
Бадæнтæ – 15 бон – хуыцаубоны изæрæй
Донæскæфæнтæ – 19 бон – цыппæрæмы
Фацбадæн – 22 бон – хуыцаубоны

ÆРТХЪИРÆНЫ МÆЙ (ФЕВРАЛ)

Стыр Нафы бæрæгбон – 5 бон – хуыцаубоны
Гыцыл Нафы бæрæгбон – 12 бон – хуыцаубоны
Комахсæн (Гал кусартгæнæн хуыцаубон) – 12 бон – хуыцаубоны
Фыдыкомбæттæн къуыри – 13-19 бонты
Урсы къуыри (цæрвкъахæнтæ) – 20 – 26 бонты
Стыр комбæттæны бон – 26 бон – хуыцаубоны
Стыр комбæттæны райдайæн – 27 бон – къуырисæры
Тутыртæ – 27, 28, 1 мартыйы

ТÆРГÆЙТТЫ МÆЙ (МАРТ)

Рæстæйы бон – 2 бон – цыппæрæмы
Аларды – 6 бон – къуырисæры
Хор-хоры бон (Рæмонбон) – 7 бон – дыццæджы

Фыццаг лауызгæнæнтæ – 10 бон – майрæмбон
Дыккаг лауызгæнæнтæ – 17 бон – майрæмбон
Рагон Ирон Ногбон – 21 бон – дыццæджы
Астæумархо – 22 бон – æртыцæджы

ХУЫМГÆНÆНЫ МÆЙ (АПРЕЛ)

Къостайы мысæн бон – 1 бон – сабаты
Зазхæссæн – 8 бон – сабаты
Къутугæнæнтæ – 9 бон – хуыцаубоны
Куадзæн – 16 бон – хуыцаубоны
Урсы дзуары – 16 бон – хуыцаубоны
Мæрдты куадзæн – 17 бон – къуырисæры
Цæуæггаг – 20 бон – цыппæрæмы
Таранджелоз – 20 бон – цыппæрæмы
Дзымыры Саниба – 23 бон – хуыцаубоны
Бæлдæрæн – 23 бон – хуыцаубоны
Касутæ – 30 бон – хуыцаубоны

ЗÆРДÆВÆРÆНЫ МÆЙ (МАЙ)

Аларды – 1 бон – къуырисæры
Фæлвæра – 2 бон – дыццæджы
Ирон æвзаджы бæрæгбон – 15 бон – къуырисæры
Зæрдæвæрæн – 25 бон – цыппæрæмы

ХУРХÆТÆНЫ МÆЙ (ИЮН)

Мыкалгабыртæ – 1 бон – цыппæрæмы
Кæрдæгхæссæн – 4 бон – хуыцаубоны
Уæлæмæсыджы Уастырджийы бæрæгбон – 5 бон – къуырисæры
Амаддзæг (Бæтæхъо) – 5 бон – къуырисæры
Ломисы Уастырджийы бон – 7 бон – æртыцæджы
Реком – 10-17 бонты
Дауджыты бæрæгбон – 11 бон – хуыцаубоны
Æвзæндаджы Уастырджийы бæрæгбон – 11 бон – хуыцаубоны
Дзывгъысы Уастырджийы бон – 13 бон – дыццæджы
Цыргъобау бæрæгбон – 18 бон – хуыцаубоны
Мызуры зæды бон – 18 бон – хуыцаубоны
Уациллайы бæрæгбон – 19 бон – къуырисæры

СУСÆНЫ МÆЙ (ИЮЛ)

Хетæджы Уастырджийы – бон 9 – бон хуыцаубоны
Ныхасы Уастырджийы бон – 9 бон – хуыцаубоны
Гæлиаты авд дзуары бæрæгбон – 9 бон – хуыцаубоны
Дзыры дзуары бон – 9 бон – хуыцаубоны
Кæхцгæнæнтæ – 16 бон – хуыцаубоны
Рагъы дзуары бон – 16 бон – хуыцаубоны
Фæроны дзуары бон – 16 бон – хуыцаубоны
Фыры дзуары бон – 17 бон – къуырисæры
Хохы дзуары бон – 19 бон – æртыцæджы
Хуыцауы дзуары бон – 23 бон – хуыцаубоны
Бызы Сау барæг – 25 бон – дыццæджы
Дыгуры зæд – 29 бон – сабаты
Къобы Уастырджийы бон – 30 бон – хуыцаубоны
Атынæг – 30 бон – хуыцаубоны
Таранджелоз (Тырсыгомы) – 31 бон – къуырисæры

МАЙРÆМЫ МÆЙ (АВГУСТ)

Задалесчы Нана – 5 бон – сабаты
Беслæны Уастырджийы бон – 6 бон – хуыцаубоны

Сырх дзуары бон – 7 бон – къуырисæры
Дурджын бæрзонды Уастырджийы бон – 13 бон – хуыцаубоны
Зилгæйы Уастырджийы бон – 20 бон – хуыцаубоны
Ног дзуары бон – 21 бон – къуырисæры
Майрæмы куадзæн – 25 бон – майрæмбон
Ирыхъæуы дзуары бон – 27 бон – хуыцаубоны
Майрæмтæ:
Зруджы Зæрин Мады-Майрæм æмæ
Мæздæджы Мады-Майрæм – 28 бон къуырисæры
Рыны бардуаджы бон – 28 бон – къуырисæры

РУХÆНЫ МÆЙ (СЕНТЯБР)

Беслæн. Номарæн – 1, 2, 3 бонты
Джеры дзуары бон – 3 бон – хуыцаубоны
Æрджынараджы фæндагсары Уастырджийы бон – 3 бон – хуыцаубоны
Бур хохы (Бурсамдзелийы) дзуары бон – 3 бон – хуыцаубоны
Фæззæджы Алардыйы бон – 4 бон – къуырисæры
Нары дзуары бон – 6 бон – æртыцæджы
Фыдуани (Сосланы куывд) – 10 бон – хуыцаубоны
Сидæны Мыкалгабыры бон – 14 бон – цыппæрæмы
Гуццаты дзуары бон – 19 бон – дыццæджы
Мады-Майрæмы бон – 21 бон – цыппæрæмы
Зары Уастырджийы бон – 21 бон – цыппæрæмы

КÆФТЫ МÆЙ (ОКТАБР)

Дзылаты Уастырджийы бон – 1 бон – хуыцаубоны
Фæззæджы тутыр – 2 бон – къуырисæры
Мигъдау – 8 бон – хуыцаубоны
Ичына – 8 бон – хуыцаубоны
Дыгуры Уастырджийы бон – 8 бон – хуыцаубоны
Къостайы райгуырæн бон – 15 бон – хуыцаубоны
Хоры Сæры куывдтæ – 29 бон – хуыцаубоны

ДЖЕОРГУЫБАЙЫ (ЧЫНДЗÆХСÆВТЫ) МÆЙ (НОЯБР)

Джеоргуыба (Гал кусартгæнæн хуыцаубон) – 19 бон – хуыцаубоны
Уастырджимæ кувæн æхсæв – 20 бон – къуырисæры изæрæй
Уастырджимæ кувæн къуыри – 20-26 бонты
Дзывгъысы Уастырджийыл фæдзæхсæн бон – 26 бон хуыцаубоны
Уастырджийыл хи фæдзæхсæн бон – 26 бон – хуыцаубоны
Уастырджийы фæндагастгæнæн æхсæв – 27 бон – къуырисæры изæрæй

ЦЫППУРСЫ МÆЙ (ДЕКАБР)

Ныкколайы бæрæгбон – 3 бон – хуыцаубоны
Цыппурс (ног нымадæй) – 25 бон – къуырисæры
Ногбон æхсæв – 31 бон – хуыцаубоны изæрæй

ЯНВАРЬ	ФЕВРАЛЬ	МАРТ	АПРЕЛЬ	МАЙ	ИЮНЬ
ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС
2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4
9 10 11 12 13 14 15	6 7 8 9 10 11 12	6 7 8 9 10 11 12	3 4 5 6 7 8 9	8 9 10 11 12 13 14	5 6 7 8 9 10 11
16 17 18 19 20 21 22	13 14 15 16 17 18 19	13 14 15 16 17 18 19	10 11 12 13 14 15 16	15 16 17 18 19 20 21	12 13 14 15 16 17 18
23 24 25 26 27 28 29	20 21 22 23 24 25 26	20 21 22 23 24 25 26	17 18 19 20 21 22 23	22 23 24 25 26 27 28	19 20 21 22 23 24 25
30 31	27 28	27 28 29 30 31	24 25 26 27 28 29 30	29 30 31	26 27 28 29 30

ИЮЛЬ	АВГУСТ	СЕНТЯБРЬ	ОКТАБРЬ	НОЯБРЬ	ДЕКАБРЬ
ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС	ПН ВТ СР ЧТ ПТ СБ ВС
1 2	1 2 3 4 5 6	1 2 3	1	1 2 3 4 5	1 2 3
3 4 5 6 7 8 9	7 8 9 10 11 12 13	4 5 6 7 8 9 10	2 3 4 5 6 7 8	6 7 8 9 10 11 12	4 5 6 7 8 9 10
10 11 12 13 14 15 16	14 15 16 17 18 19 20	11 12 13 14 15 16 17	9 10 11 12 13 14 15	13 14 15 16 17 18 19	11 12 13 14 15 16 17
17 18 19 20 21 22 23	21 22 23 24 25 26 27	18 19 20 21 22 23 24	16 17 18 19 20 21 22	20 21 22 23 24 25 26	18 19 20 21 22 23 24
24 25 26 27 28 29 30	28 29 30 31	25 26 27 28 29 30	23 24 25 26 27 28 29	27 28 29 30	25 26 27 28 29 30 31
31			30 31		

Нæуæгæнзон ракувд: «Нæ аменнæгæнгутæ анзæй-анзмæ фулдæр куд кæнонцæ, сæ цæрæгцаг гъæлæстæ Иристони арæи буни тухгинæй-тухгиндæр куд нæронцæ, уæхæн арфæ нин Дуйнескæнæг Еунæг Цитгин Хуцауи цæстæ бауарзæд!..»

ДИГОРÆ

№2. 2023 анз.
21 январь – æнсури мæйæ

5

Дигорон къæелиндар

1 января – Всемирный день мира
11 января – Всемирный день «спасибо»
13 января – День российской печати
14 января – Старый Новый год
25 января – Татьянин день (день студента)
8 февраля – День российской науки
9 февраля – День работника гражданской авиации
10 февраля – День дипломатического работника
14 февраля – День святого Валентина
21 февраля – Международный день родного языка
23 февраля – День защитника Отечества
1 марта – Всемирный день гражданской обороны
3 марта – Всемирный день писателя
8 марта – Международный женский день
21 марта – Всемирный день поэзии
22 марта – Всемирный день водных ресурсов (воды)
23 марта – Всемирный день метеорологии
25 марта – День работника культуры России
27 марта – Международный день театра
1 апреля – День смеха
2 апреля – Международный день детской книги
11 апреля – Международный день освобождения узников фашистских концлагерей
12 апреля – Всемирный день авиации и космонавтики
24 апреля – Международный день солидарности молодежи
26 апреля – День памяти погибших в радиационных авариях и катастрофах
1 мая – Праздник весны и труда
7 мая – День радио
8 мая – Международный день красного креста и красного полумесяца
9 мая – День Победы
15 мая – Международный день семьи
27 мая – Общероссийский день библиотек
31 мая – Всемирный день без табака
1 июня – Международный день защиты детей
12 июня – День России
18 июня – День медицинского работника
22 июня – День памяти и скорби
9 июля – День российской почты
16 июля – День металлурга
6 августа – День железнодорожника
13 августа – День строителя
22 августа – День Государственного флага Российской Федерации
27 августа – День российского кино
27 августа – День шахтера
1 сентября – День знаний
1 октября – Международный день пожилых людей
5 октября – День учителя
8 октября – День работников сельского хозяйства и перерабатывающей промышленности
4 ноября – День народного единства
10 ноября – День полиции
26 ноября – День матери
12 декабря – День Конституции Российской Федерации

Мæйи бонтæ	Бæрæгбон	Къуæрей медæгæ бæрæгбони		Бунат, рауæн
		райдайæн	кæрон	
ÆНСУРИ МÆЙÆ (январь)				
...1	Нæуæг анзи фиццаг бон	Хуцауæхсæви	Хуцаубони	Хæдзæртти
7	Киристей райгас	Сабатизæри	Сабати	Аргъауæнти, хæдзæртти
10-11	Бундортæ	2-аг æртиккæгæхсæви	Æртиккæги	Хæдзæртти
12	Басилтæ	2-аг мæйрæнизæри	Майрæнæхсæви	Хæдзæртти
13	Æртхорон (Артæмбæрзæн)	2-аг майрæнбони	Майрæнбони	Хæдзæртти, Къора, Уорсдони
13-14	Нæуæг анз (зæронд нимадæй)	Сабатизæри	Сабати	Хæдзæртти
15	Фонсиуарæн Фæлвæра	Хуцауæхсæви	Хуцаубони	Хæдзæртти
15-16	Бадæнтæ	Авдисæризæри	Авдисæри	Хæдзæртти
19-20	Согæвæрæн майрæнæхсæвæ	Майрæнæхсæви	Майрæнбони	Устур-Дигори зилди гъæути
28...	Дигори изæд	Фæстаг хуцауæхсæви	Къуæрей фæсте	Хæдзæртти, Задæлески
28...	Зиниатæ (Уацелла)	Фæстаг сабати (сæумæ)	Къуæрей фæсте	Хæдзæртти, Хæнæзи
28...	Зиниатæ (Гъæуизæд)	Фæстаг сабати (рæфти)	Къуæрей фæсте	Хæдзæртти, Дунти
	Фæцбадæн:			
29...	– Хуцау; Идауæг	Фæстаг сабати (изæрæй)	Къуæрей фæсте	Хæдзæртти, Устур-Дигори зилди гъæути
30-31	– Уасерги	Геуæргибонæхсæви	Геуæргибони	Хæдзæртти, Устур-Дигори зилди гъæути
КОМАХСÆН (февраль)				
2	– Цæуæн цуппæрæн	Цуппæрæни (сæумæ)	Цуппæрæни	Хæдзæртти, Устур-Дигори зилди гъæути
4-5	– Сæризæд (Сæризæди бæмпæгæвæрæн хуцауæхсæвæ)	Хуцауæхсæви	Хуцаубони	Хæдзæртти, Устур-Дигори зилди гъæути
26-28	Балдæрауз (зумæги кæрони уазал бонтæ)	Хуцаубони	Геуæргибони	Хæдзæртти
28...	Комбæттæн (кирист.)	Геуæргибони	Сабати (15 апрели)	Хæдзæртти
КÆРДÆГÆЗМÆЛÆН (март)				
1-3	Балдæрауз(зумæг уалдзæгæй æртæ бони æфстау ракурдта)	Æртиккæги	Майрæнбони	Хæдзæртти
6-12	Цæрвкъахæнтæ (уорсæгти къуæре)	Авдисæри	Хуцаубони	Хæдзæртти
8	Силгоймæгти бæрæгбон	Æртиккæги	Æртиккæги	Хæдзæртти, кустуæтти
23	Ораза (Комбæттæн)	Цуппæрæни	Майрæнбони 21 апрели)	Хæдзæртти
ХУМИДАЙÆН (апрель)				
3	Тотуртæ (фустæ зад ку фæуунцæ, уæд)	1-аг авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти, уотæртти
6	Хумидайæн (фиццаг)	Цуппæрæни	Цуппæрæни	Дигоригоми ниллæг æвæрд гъæути
13	Хумидайæн (дуккаг)	Цуппæрæни	Цуппæрæни	Дигоргоми бæрзонд æвæрд гъæути
16	Пасха (Комуадзæн)	Хуцауæхсæви	Хуцаубони	Хæдзæртти
16	Бæлдæрæн (Арви гъæрæй æрдзæ райгъæл уй. Арв æма зæнхæ кæрæдзей бауарзунцæ)	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти
21-23	Ораза (Комуадзæн)	Майрæнбони	Хуцаубони	Хæдзæртти
22	Назутæ	Сабатизæри	Сабати	Хæдзæртти, уæлмæрдти
29	Касутæ (Нæуæг киндзи донмæ ра-хунд)	Фæстаг сабати	Сабати	Хæдзæртти, дони цори
ХАНСИ МÆЙÆ (май)				
1	Алаурди	1-аг авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти
8	Никкола (Гулуй кувд)	2-аг авдисæри	Авдисæри	Лезгори ковæндони
9	Уæлахези бон	Геуæргибони	Геуæргибони	Хæдзæртти, æхсæнæдти
21	Устур Хуцауи кувд	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Задæлески ковæндони
21	Хуцауи дзиуарæ	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Хъармани ковæндони
25, 27	Зæлдæвæрæн (зæлдгæрдæн)	Цуппæрæни кенæ сабати	Цуппæрæни кенæ сабати	Хæдзæртти, уæлмæрдти
АМИСТОЛ (ХОРХÆТÆН) (июнь)				
4	Кæрдæгхæссæн	Хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти
18	Багъайти дзиуарæ	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Къумбулти ковæндони
18	Уасерги	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Дзинагъай ковæндони
18	Хуцаузæнгæ	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Къумбулти ковæндони
24	Туххуæстæг	Фæстаг сабати	Сабати	Хъалнæгъти (Тъæпæн Дигори гъæути)
24	Циргъесæн	Фæстаг сабати	Сабати	Донифарс, Къумбултæ, Устур-Дигорæ æма æнд.
28-30	Хъурмантæ	Æртиккæги	Майрæнбони	Хæдзæртти

ХЪОДЗАТИ Æхсар: «ЗИНÆГЪÆУАГÆ УÆЛДАЙ ХЪÆБÆРДÆР ИССАН...»

«Æрвнæрыны размæ». Уæхæн ном исæвардта Зинæ е 'мдзæвгити фæстаг киунугæ-бæл. Киунугæ рохс фæууидта 1994 анзи зумæги. Хуцау æ дæсни, цæмæй зудта Хостихъон, тагъд рæстæги

æцæгæйдæр арв ке нигъгæр кæндзæ-нæй, уой. Раст аенсури мæйи фиццæг бæнттæй еуеми райгъустæй арви гъæр æма æ хæццæ æрхаста сау хабар: æнæнгæлти æ цардæй рахецæн æй Хостихъоти Зинæ. Æма, мах, е 'мбæлттæ, æнай-æнойти, цавдортæ фестадан: некæмæй ни æруагæс кодта еци æверхъау хабар.

Царди æгъатир фæткитæмæ æви æндæр цæмæдæр гæсгæ нæмæ исфæдар æй уæхæн миуæ: адæймаг цалинмæ нæ фарсмæ фæууи, уæдмæ ин аргъ кæнун нæ фæфæразæн, нæ зонæн æй барæв-даун, æ хуарзæн ин хуарз зæгъун. Æма нæ еууæхæни седзæртæй ку фæууадзуй, уæд сабургай-сабургай æрлæдæраен, куд æнæргъуди ан (фулдæр хæттити ба – дорзæрдæ). Æма нæ зингхуст æмбали зæрдритæй имисун райдайæн, æ уоди медæгæ ци рохс хаста, е нæ цæсти хъæ-бæрдæр исæхæдуй, æма æ айиæппитæ ау-уæнтти хузæн æрбайсæфунцæ.

Абони нæ мæгур литературæбæл ун-гæги бон ку æркодта, æ царддæттæг тух-тæ – минкый сауæдæнттæ – хускъæ кæ-нун ку райдæдтонцæ, уæд Зинæгъæуагæ уæлдай хъæбæрдæр исан, уомæн æма нæмæ уой хузæн æнæнцойнæ зæрди хецæуттæ еугæйттæй уæлдай нæбал ес. Нартæн Сатана ци бунати адтæй, Зинæ ба нæ литературæн еци бунати адтæй, зæгъгæ, ку зæгъон, уæд цума бæрзонд дзубанди нæ уодзæнæй. Æгæрон уарзт æвзурдæй æ ресагæ зæрди, берæ маст гъардта æ уарзагæ зæрдæмæ. Æ маст æма уарзт ба е 'ригони бæнттæй æ ра-мæлæти уæнгæ нийерсæг адæми хæццæ баст адтæнцæ. Уони цæрайæй цардæй, æма е хъæбæр ирдæй зиннуй е 'мдзæв-гити хуæздæрти.

ДЕГЪУАТИ Соня: «ÆРДÆГИГОНÆЙ БАЙЗАДÆЙ Æ КИУНУГÆ, ÆРДÆГФИНСТÆЙ БА – Æ ЗАР...»

«Цард цард æй, æнæмæлгæ дуйне нæйис. Фал куд зин фæууи, æ цар-ди гулфæнти арф-мæ бахъæртгæй, æ бæлдити халæ æрдæгбæл кæмæн раскъунуй, æ зæгъ-уйнæггæ кæронмæ зæгъун ке къохи нæ

бафтуйунцæ, не 'хсæнæй уæхæн ку ран-дæ уй, уæд. Сæумон стъалуи хузæн, ци æ фæззинд фæууи дуйнейи рохсмæ, ци æ рандæ...

Стъалуи хузæн фæттахтæй, æ фæсте ни алке зæрди дæр, арви рони хузæн, рæ-сугъд æма развæндагамонæг фæд ниу-адзгæй...

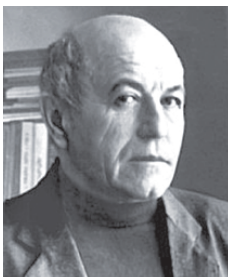
Æрдæгигонæй байзадæй е стьолбæл æ киунугæ, æрдæгфинстæй ба – æ зар, æрдæгниуæзтæй фингæбæл – æ Нæуæг анги гагидауæ... Нæуæг анги къæсæрбæл фæззиндтæй Зинæ дуйнейи рохсмæ 1937 анги æма 'й æ адзал дæр æрæйафта 1995 анги тæккæ райдайæни...»

«Æ ЗÆРДИАГ ЦИЙНÆЙ ИСРЕВÆД ÆЙ А ДУЙНЕ ÆМА СИ ЦИДÆР НÆБАЛ ФАГÆ КÆНУЙ...»

Уотæ Хостихъоти Зини туххæй зæгъуй æ кæстæр æмархайæг, зундгонд поэт æма публицист Коцти Лизæ. Æма æ еци гъудийæй раст æй: Зини кадæ-риддæр зудта, уонæн адтæй уодæнцойнæхæссæг, нифсдæттæг, зæрдрох-сдзийнадæй исфæдаун кæнидæ æ алфамбулай дуйне... Уомæ гæсгæ син ад-тæй зæрдтагон, цитгийнаг. Е бæлвурд æй, мæнæ абони аци фарсбæл Зини туххæй ци имисуйнæгтæ мухур кæнæн, уонæй дæр.

ДЗУЦАТИ Хадзи-Мурат: «Æ ИСФÆЛДИСТАДОН ДУЙНЕ – ÆХЕ ЗÆРДИХАТТАЙ ИСАРÆЗТ ДУЙНЕ...»

«Зини зар æй по-этикон дуйне – æхе цард, æхе карнæ, æхе зæрдихат æма, æхе психикæмæ гæсгæ ке исфæлди-ста, еци дуйне...

Уоми ес арв æма зæнхæ. Еу си инней хузæн нæй. Еу си æй инней нихмæ. Зæнхæбæл «нерæнгæ ма рæс-тдзийнадæ тоги аргъ æй...», «нерæнгæ цæрунцæ лæгсирд æма хæран...» («Мæ зæрдæ»). Поэтессæн зæнхæ æнæтогæй æвгæрдуй æ бæлдæ, лæгæрдуй ибæл миллион къахемæй, æма ку фæббæл-луй цæргæси хузæн арвмæ истæхунмæ, мегъгæн хъуритæ кæнунмæ, уæд æй зæн-хæ æхемæ нилвасуй «æ дам-думтæй, æ фунукхуз æгъдæуттæй», фал поэтессæй æруагæс кæнуй: еубон истæхдзæнæй æма уæд зæнхи «фунукхуз æгъдæут-тæбæл» сæрæй бунмæ нихходдзæнæй («Фæззæгъун: ехх, цæргæси хузæн арвмæ истæхæ»). «Зæнхи фудонхæ» ин лихъæ кæнуй æ зæрдæ, фал уæддæр æ зæрдæ æ коммæ нæ игъосуй, цийфæнди ку реса, уæддæр гъæуама уадза цæргæси бæ-дæлттæ (æвæдзи, æмдзæвгитæ) æма етæ арвбæл зelonцæ, тумугъти хæццæ тохон-цæ («Ка 'й зонуй, æнцондæр æй цæрун»). Уаруни æртæх бæрзондæй фехсуй æхе æма, кæд зæнхон цардæн сæрни-вонд æй, сæрхаст, уæддæр айнаги сæр-

бæл ку исæмбæлуй, уæд райгъусуй æ уо-десæн цъæхахст æма, рист зæрди хузæн, тъæппитæ фæххауй. («Уаруни æртæх»). Зæнхæй арвмæ фæццæф æй цæргæс, со-сæггай æ фæдбæл рагæй ка зилдæй, еци цауæйнони нæмугæй, æрхаудтæй æма къæдзæхбæл фæццæудзæнæй æ дзæхст: «Мæнæн уæддæр æносон бунат арв æй, мæ бунмæ зæнхæ ба – цауæйнаентти хæ-тæн» («Цæргæси мæлæт»). Зæнхæ, дан, изæдбадæн нæй, изæдбадæн æй зæрдæ, фал ибæл кæнунцæ «къуру фонси лæ-гæрт», æма поэтессæ «бæдолæ цъæу-æй» æ них исаразта арвмæ: «Зилдæй мæ сæр, мæ бунмæ ба мæмæ зæнхæбæл æн-гъæлмæ кастæй хæлсити бадæн цифд-заст» («Мæнгæй нæ уасыд райсомсарæй мæ уасæг»).

... Фæстæдæр поэтессæ дзурдта: поэзи, дан, æй Хуцау, цидæр тухæ æма тæхуй арвибæрзæндтæй, уордигæй имæ цæунцæ «уаз дзурдтæ», æма син е ба уорс гæгъæдибæл раттуй цард, æ уод уоми. Уæларвон изæдти рази æй, цæ-мæй æвзæгти рæсугъддæр – Хуцаутти æвзæгбæл, гъома, поэзий æвзæгбæл, æрдзи сосæгдзийнадæ дзора, уарзт зæн-хонти зæрдити медæгæ табуйаг искæна æма æ фудæнхи бардауæгæн исæскъу-нун ма бауадза, æма, æхебæл не 'ууæнд-гæй, бафарста: «Кæд е Хуцауи еу къæрт æй мæ уод?» («Æнахуыр тых»).

Æ фуни игъуста: поэзи, дан, æй Хуцау. Фуни æма игъали æхсæн ба уидта: аргъа-уæни рохс нивæ – Киристе – æ уæлгъос æрлæудтæй: «Уойбæрцæ ба, уойбæрцæ рæсугъд дзурдтæ кæцæй ирдта! Поэтти поэт æхуæдæг цума адтæй». Фæххудта æй æ хæццæ «бæрзонд бæстæмæ», уоми поэтесси къæхти размæ исæмугъта де-денæг...»

КОЦТИ Лизæ: «ÆХУÆДÆГ НИН АДТÆЙ ЦÆГИНДЗÆ ДÆР ÆМА МÆСУГ ДÆР...»

Æ косæнуати дуар ку байгон кæ-нидæ, уæд дæгъæл æндæгæй райзайи-дæ, некæд æй ра-ласидæ: кенæ уой-йасæбæл медæмæ хæлæф кæнидæ, кенæдта – æндæмæ тагъд кæнгæй... Æ

косæнуатмæ тагъд-тагъдæй бауайидæ æма си фæстæмæ фæздæхунмæ гъави-дæ... Цийфæнди ку уа, уæддæр мин еци иронх дæгъæли уиндæ хъæбæр æхцæу-æн уидæ: æгайтима ами 'й, æ бунати 'й æрбайафтон! «Мах дуг»-и редакцимæ бацæугæй, еци дуармæ æнæмæнгæ уæл-дай хатт бакæсинæ, цума бæбæй дæгъæл уоми уодзæнæй, зæгъгæ. Цал æма цал хатти æрзелинæ гъазгæй дæгъæл, цал æма цал хатти райгъосинæ æхцæуæн дзурдтæ: «Лизавет, дуар байгон кæнæ!..»

Æ зæрдиаг худтæй исревæд æй а дуйне æма си цидæр нæбал фæгæ кæнуй. Цума уалдзæгбæл дæр уой хузæн неке цийнæ кодта æма ин æ рæсугъддзийнадæ дæр уой хузæн неке лæдæрдтæй:

*Ысхъыт та зæрдæ зымæджы ныккæндæй,
Цъæх уалдзæг та мьн райдыдта кæлæн,
Йæ сираг бæх цъæхснаг мьр-мьр ныккодта,
Мæ рудзæуыты бьн, къаххойæн кæны.
Сæхи та 'ппарынц йе рагъмæ мæ сæнттæ,
Ехх, уалдзæг уды бирæтæ фæнды...
Æвæццæгæн мæм рагуалдзæджы фæдтыл
Æрцæуыс уымæн алы хатт дæр ды.*

Æ хуарз æмбæлтти æхцæуæн бабадт æнæ уомæй нæ фæдудта. Тухст адæйма-гæн фæййагъаз кæнунмæ ба уомæй цурд-дæр неке адтæй. Фал æхуæдæг еци сæр-бæрзондæй ку цудæй, еци игъæлдзæгæй ку нихходидæ, уæд уой æнгæл ка адтæй, æма е дæр цæбæлдæр тухсуй, уомæн дæр æ зæрдæ цæбæлдæрти ке ресуй...

*Мæн, у, æнхъæлут, амæндты бæстæ,
Æдзухдæр цыма зарын, худын, уарзын,
Цæмæй зонут, уæд цал хатты æз та
Мæ маestyтæ дæлгомкыдæй ысуадзын?..»*

Адæймаг царди нæдтæбæл балций кæми адтæй, уоми фæллад æма тухст дæр куд нæ бавзаруй. Ка 'й зонуй, Зинæ дæр еу хатт æнæбæри зæнхон цийни-тæмæ батæхæдуй кæнидæ, иннæ адæ-ми хузæн ун æй ку бафæндæуидæ, уæд бæлдтæй, цæмæй уомæн дæр кадæр, зин сахатти æхе кæбæл банцойнæ кæна, уæхæн фæдар цæгиндзæ баскыуæлха, цæмæй ин кадæр, царди тумугътæй æй ка аууон кæна, уæхæн æнæфæккæугæ мæсуг разинна.

Фал æхуæдæг адтæй цæгиндзæ дæр æма мæсуг дæр. Æндæр карнæбæл, æвæдзи, арази дæр нæ исайдæ:

*Царды 'лгъыстон, цард мьн загъта:
– Нæу хъысмæт фæндæй...*

*Кæд тæрсыс мæ дурадзагъдæй,
Уæд поэт нæ дæ.*

Поэт адтæй Хостихъон. Фунук фе-стунцæ домбай паддзахæдтæ, гъзæн-гъолæ исунцæ кæддæри устур хецæуттæ, дон фæлласуй æгæрон есбонтæ. Айиева-дæ ба æй æносон. Æма кæд зæруай бон-мæ нæ бахъæртуй Поэти над, уæддæр налхъут-налмастæй æ рæбуни дзæвгарæ æрæвардта фæстагæнттæн – æ амонд кæмæн уа, е сæбæл нæ райеуварс кæнд-зæнæй. Уойиадæбæл æ берæфæразон уод рафæндараст æй е 'носон цæрæнтæ-мæ, фал уордигæй дæр уарзон уæзæгмæ игъусуй:

*Ыссу бæрзонддæр арвы цъæхыл, Ир.
Ды – хуры лæппын, хуры фæдыл ахæт.
Дæ ном, дæ кадæй дунетыл æрзил,
Ньфс райс, нæ зæххыл чи нæма уыд, ахæм.*

Еунæг Устур Хуцау Иристони æ фæн-дæуагæ уадзæд!

ХОСТЫХЪОТЫ Зина:

«ДЫ МА РОХ КÆН, ЛÆГ НАМЫСДЖЫН ЦÆМÆЙ У...»

Агæм

Нырыонг дæр æнæбæрæг, æнæсгæрст
Ыстут сымах, планетæтау, мæнæн,
Æз уæм цæуын, æз уæм тæхын æдæрсгæ,
Цы уыдзæнис, нæй развæлгъау зæгъæн.

Фæлæ мæ фæндаг тынг зын у, æмбарын,
Цæудзынæн мигъты, нал фаг кæндзæн дон.
Куы мыл-иу арв ныккалдзæнис йæ уарын,
Куы мыл-иу æхсæв нал кæндзæнис бон.

Куы-иу дæлимон бабаддзæн мæ размæ,
Кæндзæн мæ уый йæ сау дзæмбытæй хурх.
Уæд-иу æрбалæуу, адæймаг, мæ фарсмæ,
Уæд-иу мæм, адæм, бадарут уæ къух.

Цы у сæ нысан дунейы лæгдæртæн,
Мæнæн дæр уый – мæ бæллицты сæйраг:
Планетæтæ, о, адæмы зæрдæтæ,
Тæхуды 'мæ куы ссарин уæм фæндаг!

***

Æз – сылгоймаг, цардаразæг фарн дæн,
Кувут, лæгтæ, иууылдæр мæнæн.
Æз бæллиц дæн, дидинæджы тау дæн.
Æз цъæх уалдзæг, цины зарæг дæн.

Æз æфсарм дæн, нуазæн дæн уæ къухы,
Æз хæдзары – мин бæркады фынг.
Æз æдзухдæр – уе 'мдзу царды дугъы.
Фарн – мæ дзырд, ныххуыссын кæны зынг.

Сисут, лæгтæ, баназут мæ кадæн,
Æз уæ раттæг, уе стыр мæт, уæ хур.
Æз уæ къухы бахъуаджы бон кард дæн,
Æз уæ фидæн – уе 'нхæлцау бындур.

***

О, фæлтау куы ныххауид мæ быны
Уыцы зæхх, кæмæй бахордтон ард.
Уарзты зынг куынаема 'руазал былтыл,
Хинæй мыл цæмæн разылд мæ цард?

Какон сындз цæмæн фестиад абон
Фæмбæлдмæ нæ рацæуæн фæндаг?
Æз дæуыл цы сонт зæрдæ фæдзæхстон,
Уый цæмæн у адæмæн дзырдтаг?

Уый дæуыл куыд тынг зыдта æууæндын,
Ныр мæ риуæй мастхæрдæй фæтахт.
О, фæлтау куы ныххауид мæ быны
Уыцы зæхх, кæм фæмбæлдыстæм мах.

***

Æртæфсти цъиуыл дысоны фыдуазал,
Ныддæлгом, мæгуыр, миты уæлæ салдæй,
Мæ рудзынджы цур хаудбазырай баззад,
Æмæ та банцад иу зæрдæ йæ цавдæй.
Тæккæ знон дæр ма хохбæрзæндты тахти,
Кæсын æм ныр мæ фæрсагæй æдзынæг...
Мæ комулæфтæй авджы их æртади,
Цыма кæуы йæ тæригъæдæй рудзынг.

Æрдзмæ кургуат

Æрдз, мыййаг мæ ку' айсай ды фæстæмæ, –
Фестын кæн сæууон ыстыалы мæн,

Кæд кæсин Ирыстоны зæрдæмæ,
Калин уым æнæрмынæг тæмæн.

Фестын мæ кæн рухс хуры фыццаг зынг,
Хæхтыл-иу мæ цадæггай æруадз,
Фестын мæ кæн рагуалдзæджы уаз сыг,
Удхосæн мæ Иры зæхмæ 'ртадз.

Мæ зæрдæ

Ызнæт дунемæ райгуырдтæ, мæ зæрдæ,
Нырма рæстдзинад туджы аргъ у ам.
Хур тавы 'мхуызон хорзы æмæ 'взæры,
Нырма цæрынц лæгсырд æмæ хæрам.

Фæлæ уæддæр ыстыр фæрнджын у а зæхх, –
Йæ хъæдгæмттæй та равзæры цъæх бон,
Йæ риуыл уалдзæг сабийау куы хъазы,
Уæд ыл, мæ зæрдæ, бацин кæнын зон.

Куы уай æфхæрд, уæддæр-иу базон уарзын,
Ыссудз цырагъау, макуы ахуысс, ма.
Мæ ныфс, мæ зæрдæ, тохвæразон разын,
Цæмæй дын зæхх гыццийы къух ысуа.

Ды ма рох кæн, лæг намысджын цæмæй у, –
Кæйдæр мастыл дæхи мастау дзыназ...
Мæ ныфс, мæ зæрдæ, ме 'ппæт цард дæуæй у,
Мæлæт дæр, уадз, дæуæй ыссарон æз.

***

Уарди сыгъд, мæ зæрдæйау, дæ разы,
Кодта дын рæсугъд уарзты ныхæстæ.
Уый куыд тынг уыд цардцыбæл, тыгъдбазыр,
Фæлæ бампылд, де стъолыл ныргъæвсти.

Фæлæ бампылд, де стъолыл ныргъæвсти.
Раст цыма йыл хъызт æрцыди, уыйау.
Тар хъæдæй цæуылнæ йын æрхастай
Сагвæды дон, аргъауы лæппуйау?!

***

Æмбæрзы уалдзæг хуссæрттыл цъæх дари,
Æндзыг бæлæстыл хуры тынтæ тауы.
Ды дæр мæнæн дæ хъарм комулæфт раарвит,
Цæмæй мæ зæрдæ ног къуыпа æфтауа.

Нæ каурæбын фыццаг кæрдæг куы суайа, –
Æрвит мын æй! Дæ хъæбул дзы куы раид!
Мæ хъæлдзæг худт сырх уардийы куы ссарай,
Уæддæр-иу мын дæ цины цæссыг раарвит.
Ыстæй мын раарвит хорз ныфсæн фæндагмæ,
Фыдыуæзæгыл ц' амонд и, цы фарн и, –
Дæ рæстзæрдæ – мæ бæллиццаг фæнд рагæй,
Мæн уый хуызæн цы хæзна хъæуы царды?!

Хъарæг

Йæ хионтæ-иу мæрддзыгоймæ скуыдтой,
Æнкъард устыты сусæг ныхас цыд.
«Мæгуыр йæ уд... æвзæр лæг æй нæ хуыдтой», –
Ныллæг хъæлæсæй лæгтæн хъуыст сæ дзырд.

Фæлæ фæзындтæ ды, æмæ ныццарыд
Ирон хъарæг – ирон зæрдæ, Æна, –
Нындзыг, нырхæндæг рухс арвы цъæх царыл
Нæ хурзæрин йæхæдæг дæр цыма.

Цыма ныртæккæ фехъуыстой сæ фыдох
Йæ сау хотæ, – сæ сæры хил тыдтой,
Нæуæг чындзытæй уайсадын дæр фæрох,
Æмæ хъæрæй хæкъуырцц куыдæй куыдтой.

Быруйы фарсмæ 'нусыккон зæрæдтæ
Лæууынц мæсгуытау, рагбонтæ – сæ кой.
Æркъл кодтой ныр уыдон дæр сæ сæртæ,
Сæ къухуæлæрмттæй цæстысыг сæрфтой.

Мæнæн дæр уæд дæ хъарæджы хуыдымы
Фыццаг хатт райгуыр ме стыр фæндиаг:
Куы ссарид искуы адæмы зæрдæмæ
Дæ хъарæгау мæ зарæг дæр фæндаг.

Æрымысæм

Зæирæмæ

Тæхуды, искуы ма дæуимæ сбон кæ де 'хсæв,
Сæудармæ иу базыл кæрæдзи хъусты дзур!
Дæхæдæг хорз зоныс,
Нæ уыди сусæг не 'хсæн...
Уæд та мæм иунæг хатт ныр уал азы æрцу.

Æрцу,
Æрымысæм, Фыййагдоны цъæх былтæм
Куыд хуыдтон дидиндзуан сæумæрайсомты дæу.
Æрцу,
Æрымысæм хæххон доны уылæнтыл
Сæрдыгон бонрæфты нæ дзыккуты зæу-зæу.

Æрцу,
Æрымысæм нæ сæууон ивгъуыд бонтæ,
Кæм уыд цæссыгтæ дæр, фæлæ фылдæр та – цин.
Нæ рæсугъд сусæг уарзт – æнæрайы лæппутæн
Куыд кодтам не 'нгасæй дæс азы размæ хин.

Æви дæм ницуал и зæгъинагæй æппындæр,
Дæ зæрдæ сафтид и цъæх уалдзæджы сæнттæй?!
Æрцу уæддæр, æмæ нæ зæрдæйы тыппыртæ
Зæгъæм кæрæдзийæн ныр уал азы фæстæ.

НОМДЗУД ИНÆЛАРИ КАДÆН

Цæгат Иристони сæйраг са-
хари, Мамсурати Хаджи-Умари
æма Леваневскийи гъæунгтæ
кæми исеу унцæ, еци рауæни æрæ-
ги æвæрд æрцудæй Советон Цæ-
деси Бæгъатæр, инæлар-майор
Мамсурати Хаджи-Умари бюст.

Раст уодзæнæй, уотæ ку
зæгъæн, æма нæ номдзуд æм-
зæнхони намусгин гъуддæгутæ
æма цæмæдесаг æскъуæлхтдзий-
нæдтæй берæ цидæртæ зундгонд
æнцæ айдагъ нæ Фидибæсти нæ,
фал фæсарæйнаг паддзахæдтæй
беретими дæр. Зæгъæн, номдзуд
америкаг финсæг Эрнест Хемин-
гуэй æ рæстæги ке ниффинста,
еци игъустгонд роман «По ком звенит колокол»-и фæрци дæр – еци
уадзимиси сæйраг хъайтар иссæй
Мамсури-фурт, финсæг æй бавди-
ста, Испаний тугъди советон унаф-
фæгæнæг уогæй, цæйбæрцæбæл
арæхстгин æма æскъуæлхтгинæй
тугъдон архайæг разиндтæй. Фал
уæддæр зæгъун гъæуй уой дæр,
æма нæ номдзуд æмзæнхони тух-
хæй кæд агъазиау берæ æрмæгу-
тæ финст æрцудæй, уæддæр æ

разагъди карни хабæрттæй берæ-
берæ цидæртæ нерæнгæ æргом-
гонд нæма æрцудæнцæ, уæдта,
æвæдзи, берæ рæстæги дæр сæ
нæма исгъæр кæндзæнæнцæ,
уомæн æма æнгом баст æнцæ
нæ бæсти æдасдзийнади фарста-
ти хæццæ, уомæ гæсгæ ба син
койгæнæн нæйис. Фал уæддæр
дзиллæ ке зонунцæ, еци хабæрт-
тæ фæгæ 'нцæ, цæмæй ин кадæ
кæнæн, æ рохс ном ин арфиагæй
æносон кæнæн. Уомæн æвдесæн
æй, мæнæ ин æрæги Дзæуæгигъ-
æуи бюст æвæрд ке 'рцудæй, еци
арфиаг гъуддæг дæр.

Бюст æвæруни фæдбæл кад-
гин мадзали архайдтонцæ нæ ре-
спублики Сæргълæууæги æма хе-
цауади администраций разамонæг
Гобети Ибрагим, Дзæуæгигъæуи
минæвæртти Æмбурди разамонæ-

ги ихæстæ æнхæстгæнæг **Сæлби-
ти Зитæ**, Устур Фидибæстон тугъ-
ди ветеран **Пагати Александр**,
ветеранти Республикон совети
сæрдар **Фриати Хъазбег**, бæгъа-
тæри кизгæ **Мамсурати Заретæ**,
æхсæнадон организаци, ахур-
гæнæндæнтти минæвæрттæ.

Зæгъун гъæуй уой дæр, еу-
цæйбæрцæдæр рæстæги раз-
мæ нæ номдзуд æмзæнхон æма
разагъди æфсæддон архайæгæн
циртдзæвæнтæ исæвардтонцæ
Мадриди, Цхинвали, æ райгурæн
Олгинскийи. Æма нур ба Дзæуæ-
гигъæуи дæр бюст фæззиндтæй
сахари бунæттон хеунаффæйади
администраций разамонæг **Милд-
зихти Вячеслави** хæппæресæй.
Бюст аразгæ ба искодта Уæрæсей
æскъуæлхт хуæгæнæг **Дзукъати
Никъала**.

Цитгин мадзали рæстæг æ
радзубандий Милдзихти Вячеслав
куд загъта, уотемæй Мамсурати
Хаджи-Умар æй кади лæг, бæгъа-
тæр адæймаг:

– Олгинскийи гъæуæй рацæ-
уæг хумæтæг лæхъуæн æ цæмæ-
десаг искурдиадæ æма разæн-
гарддзийнади фæрци исхизтæй
бæрзонд бунатмæ куд тугъдон раз-
амонæг, уотæ. Мах æй нæ иронх
кæнæн, кадæ ин кæнæн. Гъæуама
уогæ дæр уотæ уа, уомæн æма нæ
фæндуй, цæмæй æй бæлвурдæй
зононцæ, нерæнгæ ма æ карни
хабæрттæ райдайуйнаг ка 'й, еци
æригæнттæ дæр æма син уа ба-
фæнзуйнаг.

Æ радзубандий Гобети Ибра-
гим райарфæ кодта, циртдзæвæн
исаразун ке зæрдæбæл æрлæуд-
тæй, ка ибæл бакуста, уонæн.

– Нæ номдзуд бæгъатæри
фæстагæнттæ нуртæкæ æнцæ
тугъдон операций, сæ ихæс
кади хæццæ æнхæст кæнунцæ.
Уомæ гæсгæ нин аци цау ахсги-
аг æй. Абони ами нæ хæццæ æй
не 'мзæнхони кизгæ æма ин мæ
зæрдæ зæгъуй æнæнездзий-
надæ, зæрдрохсдзийнадæ. Нæ
дзиллæн ба арфæ кæнун, уæ-
хæн намусгин лæги сæ зæрдæ-
бæл ке дарунцæ, кадæ ин ке кæ-
нунцæ, уой туххæй. Мамсурати
Хаджи-Умар нæ иннæ номдзуд
æмзæнхонти хæццæ уодуæл-
дайæй архайдтонцæ нæ Фиди-
бæсти сæрбæлтау, цæмæй нæ
адæми карнæ уа фæрнæйдзæг
æма амондгун. Æма етæ цæмæ
бæлдтæнцæ, еци хуарздзийнæд-
тæй хайгин уæнтæ нæ адæм!..

Нæ уацхæссæг

БАГЪАТÆРТÆН ÆНОСОН УОДЗÆНÆЙ СÆ КАДÆ

Дæс мæйей дæргъи, кæддæри æнсу-
вæрон Украины зæнхæбæл неофашистти,
Степан Бандерай хъозонти нихмæ ци карз
тугъд цæуи, уоми бабæй иристойнаг тог
дæр никалдæй. Устур Фидибæстон тугъди
рæстæг ци фашизм дæрæнгонд æрцудæй
исистадæй, е бабæй фæстæмæ æ сæр ис-
дардта мегъти тæлмæй æма тоги æвдолуй
æвуд адæми.

Гъулаггæн, нæйис уæхæн тугъд,
æма зиантæ кæми не 'рцæуа. Цæрæнбонти
мадгæлтæ ци сау гæгъæдигæй тарстæн-
цæ, е бабæй нур дæр нихуаста нæ бæсти

æма нæ дууæ Иристоней берæ гъæути
хæдзæртти дуæрттæ. Ниййеруги гъарæн-
гитæ æма содзгæ цæстисугтæй æрдзæ
дæр баймир æй, нигъгъос æй. Фæззинд-
тæй бабæй нæуæгæй Уæрæсей тугъдтити
историй къæлиндари нæуæг сифæ – нæу-
æг сæргонди хæццæ, уруссагау СВО. Аци
аббревиатурæ æнæгъæнæ анз дæр иссæй
не 'хсæнадон царди сæйрагдæр сагъæссаг
гъудити бундор. Иронау – сæрмагонд æф-
сæддон операци, зæгъгæ. Аци æфсæддон
мадзал Уæрæсей Федераций райдадта,
Украины зæнхæбæл ци уруссаг адæм цæ-

руй, уони фашистон фудрунæн багъæуай
кæнуни фæдбæл. Агъæзмæ ба фæдзæрд-
тонцæ дзæнгæргутæ нæ Иристонмæ дæр
æма фæттагъд кодтонцæ еци бунатмæ нæ
фæсæвæд лæгъæвзурстæй.

Сæрмагонд операций бæгъатæрд-
зийнадæ равдистонцæ æма æвдесунцæ
не 'мзæнхонтæ, иннæ адæмти тугъдонтæ.
Æма хумæтæги нæ загъта нæ бæсти Пре-
зидент Владимир Путин дæр:

– Æз уруссаг адæймаг дæн, фал алли-
хузон адæмхæттити хъайтарти æскъуæл-
хтдзийнадæ ку фæууинун, уæд мæ бафæн-
дуй зæгъун: «Æз лекъаг, æз дагестайнаг, æз
цæцæйнаг, æз ирон».

Сæрмагонд операций нæ республикæй
дæр фæгъгъудæй берæ бæгъатæр тугъдон-
тæ. Уонæй Рахесфарси райони силгоймæгти
Совет æма аллихузон кустуæтти разамонгути
хæппæресæй, Украины неофашистти къо-
хæй æнафони æ цард кæмæн раскъудæй,
еци бæгъатæр бицæути нæмттæ исæносон
кæнуни фæдбæл, ци гъæути цардæнцæ æма
скъолати ахур кодтонцæ, уоми зæрдæбæл-
дарæн стæнтæ байгон кæнун.

Æрæги стæнтæ байгон кодтонцæ Оль-
гински, Бесплæни 7-аг, Фарни æма Зилги
гъæути астаукаг скъолати. Бæгъатæр тугъ-
донтæ: **Абайти Дауит**, **Зугъутати Чермен**,
Касати Витали, **Демети Николай**, **Бес-
таути Сæрмæт** æма **Гагити Тамерланæн**
сæ уарзон скъолати кадгин уавæрти бай-
гон кодтонцæ зæрдæбæлдæра æнæ стæнтæ.
Мадзал алли гъæуи скъолай дæр бабæрæг
кодтонцæ Рахесфарси райони муниципалон
исконди сæргълæууæг **Фрайти Сослан**, Ра-

хесфарси райони бунæттон хеунаффæйади
администраций сæргълæууæг **Мирикати
Хъазбег**, Республикæ Цæгат Иристон-Ала-
ний Парламенти депутаттæ æма æндзард
тугъдонти хуæнттæ, хæстæгутæ.

Алли мадзали дæр Фрайти Сослан
дзурдта, Иристон кæддæриддæр æфсæд-
дон намуси бæстæ ке адтæй æма æй. Ирон
лæг, рæстдзийнадæ æма сæребарæбæл
тохи æ ном ке некæд фæгадæ кодта, уой.

– Уæззау бони фæдбæл æрбамбурд
ан абони Рахесфарси гъæути скъолатæ-
мæ. Ирон бицæутæ сæрмагонд æфсæддон
операций ци устур бæгъатæрдзийнадæ æв-
десунцæ, уой хумæтæг дзубандитæй радзо-
рæн нæйис. Донецк æма Лугански цæрæг
уруссаг адæми аст анзæй дæргъи Бандерай
байзæдтаг сау хелагæ хуæруй æма ин æ
миутæн кæрон искæнуни туххæй нæ бæ-
стæй фæттагъд кодтонцæ берæ тугъдгъон
фæсæвæд. Нæ гъуди кæнунцæ, нæ сæ цард-
бæл, нæ се 'нæнездзийнадæбæл, уотемæй
тугъди артмæ сæхе гæлдзунцæ. Æма си
беретæ, сæ цард равæрдтонцæ Уæлахезмæ
бæлгæй, Уæлахез тагъддæр кæнгæй. Ма-
хæй некæд уодзæнæнцæ иронх, сæ бийнон-
тæн ба син агъаз кæндзинан нæ бон æма
хъаурæй, – фæннисан кодта Фрайи-фурт.
Номерæн мадзали радзубанди кодта Ми-
рикатти Хъазбег дæр æма загъта, Иристони
æдзард хæболтæн сæ нæмттæ, сæ кадæ
æносон ке 'нцæ, уой. Алли скъолай ахуркæ-
нуйнæгтæ дæр бакастæнцæ æфсæддонтæ-
бæл финст æмдзæвгитæ, исаразтонцæ син
сæ цард æма тугъдон æскъуæлхтдзийнæд-
тæбæл видеоæрмæгутæ.

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Сæйраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.

Газет исаразæг æма уадзæг:
РЦИ-Алани мухури æма дзиллон комму-
никаций гъуддæгути фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу,
Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани,
г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл
проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.

Газет регистрацигонд æй бастдзийнади, хабархæссæг
технологитæ æма дзиллон коммуникаций сфери Феде-
ралон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ
№ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апрели. Газет мухуригонд
æрцудæй АБÆ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и.
357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуй къуæре еу хатт – геуæргибони.
Рафинсуни индекс: 73946.
Тираж 900. Зака № 106.
Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 20.01.2023.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 20.01.2023.

Нæ газетæй ист æрмæгæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редак-
ций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæггонд уа, нæ газетæй ист
ке æй, е.
Финстæгутæ, къохифинститæ, хузтæн рецензи нæ дæттæн,
уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн.
Газети ци æрмæгутæ рацæуа, уонæбæл бæрзондзийнадæ
хæссунцæ сæ автортæ.